

Η Ελλάδα απέναντι στο προσφυγικό: μια "κρίση μέσα στην κρίση";

Δύο χρόνια σχεδόν μετά το καλοκαίρι του 2015, χρονιά κατά την οποία περισσότεροι από 850.000 άνθρωποι εισήλθαν στην Ευρώπη δια μέσου των θαλάσσιων συνόρων Ελλάδας-Τουρκίας, και απαρχή της επονομαζόμενης «προσφυγικής κρίσης», η Ελλάδα, σε ό,τι αφορά το προσφυγικό, βρίσκεται εν μέσω μίας ιδιόμορφης κατάστασης έκτακτης ανάγκης, χωρίς ωστόσο να υπάρχει τίποτα έκτακτο στην συνολική κατάσταση. Το αντίθετο μάλιστα.

Μετά την υπογραφή Συμφωνίας ΕΕ-Τουρκίας, η προσφυγική κατάσταση στη χώρα διαμορφώνεται ως εξής: περισσότεροι από 13.000 παραμένουν εγκλωβισμένοι στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου υπό καθεστώς γεωγραφικού περιορισμού, παγιδευμένοι επί μήνες σε καθεστώς αβεβαιότητας, απόγνωσης και σε συνθήκες ακατάλληλες ακόμα και για βραχυπρόθεσμη διαμονή. Ακόμη, περίπου 48.000 άνθρωποι, που εισήλθαν στην Ελλάδα μετά το κλείσιμο του Βαλκανικού δρόμου και πριν την υπογραφή της συμφωνίας παραμένουν στην Ελλάδα, είτε περιμένοντας την απόφαση που θα τους μεταφέρει σε ένα άλλο ευρωπαϊκό κράτος, είτε περιμένοντας την απόφαση που θα σημάνει μία καινούρια ζωή στην Ελλάδα-διαδικασίες που έχουν κοινό χαρακτηριστικό ένα μέλλον σε αναμονή. Αυτά συμβαίνουν στο πλαίσιο ενός συστήματος διάκρισης που βρίσκεται σε ισχύ, όπου άνθρωποι με τα ίδια χαρακτηριστικά και τις ίδιες ανάγκες, έχουν διαφορετικά δικαιώματα και αντιμετωπίζονται διαφορετικά επί τη βάση κυρίως της ημερομηνίας εισόδου τους στην Ελλάδα.

Με δύο λόγια, η χώρα, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, έχει εξ αντικειμένου δεχτεί να παίζει τον ρόλο του buffer state στα ευρωπαϊκά σύνορα. Στα νησιά, η πολιτική ηγεσία εκτελώντας αδιαμαρτύρητα τις ευρωπαϊκές οδηγίες, διαχειρίζεται τους πρόσφυγες ως ζωντανά μέσα αποτροπής: «έτσι θα καταλήξετε αν έρθετε», εμμένοντας σε μια πολιτική επιλογή η οποία άμεσα κινδυνεύει να τινάξει στον αέρα την ήδη εύθραυστη κοινωνική συνοχή, αυξάνοντας παράλληλα επικίνδυνα τις ξενοφοβικές εκφράσεις.

Από την άλλη, η διαχείριση αυτού του πληθυσμού στην ενδοχώρα, μετά το κλείσιμο της βαλκανικής οδού προκάλεσε αναμφίβολα ανθρωπιστικές και πολιτικές προκλήσεις. Ωστόσο, παρότι ο χρόνος περνάει, η κρατική συμπεριφορά στους ανθρώπους αυτούς είναι ένα ανοιχτό ερώτημα: αμηχανία ενώπιον μιας ξεκάθαρης πολιτικής ένταξης που εξ αντικειμένου εκλαμβάνεται ως pull factor ή αν μη τι άλλο

δεν στέλνει σήμα αποτροπής. Διότι, κακά τα ψέματα, ο στόχος της ελληνικής πολιτικής, ενταγμένης στο ΕΕ γίνεσθαι μετά τη Συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας είναι η αποτροπή. Αποτροπή και ένταξη δεν πάνε μαζί. Επομένως, η Ελλάδα, σε ρόλο υγειονομικής ζώνης της ΕΕ παλεύει να ισορροπεί σε εξαιρετικά δύσκολες πολιτικές και κοινωνικές ισορροπίες προσπαθώντας να πιστέψει ότι αν δεν υπήρχε η Συμφωνία-ΕΕ Τουρκίας τα πράγματα θα ήταν χειρότερα.

Όλα αυτά την ίδια στιγμή, που η πολιτική κατάσταση στην Τουρκία είναι κάτι περισσότερο από ανησυχητική, με το καθεστώς της να βρίσκεται σε πορεία ολίσθησης προς την πλήρη απαξίωση δημοκρατικών θεσμών και θεμελιωδών δικαιωμάτων, η γεωπολιτική κατάσταση των χωρών της Μέσης Ανατολής δεν δείχνει σημάδια σταθεροποίησης, και η Άκρα Δεξιά ολοένα κερδίζει ζωτικό χώρο στην ΕΕ. Στην Ελλάδα παρά την επίσημη κυβερνητική ρητορική της αλληλεγγύης του 2015 η ξενοφοβία παρουσιάζει σημάδια εδραίωσης ενώ οι παροιμιώδεις πλέον επιχειρησιακές ανεπάρκειες στη διαχείριση μας βάζουν σε σκέψη ως προς το αν τελικά υπάρχει κάποια ευρωπαϊκή βούληση τα πράγματα να βελτιωθούν ή αν απλώς η στρατηγική των ευρωπαϊκών θεσμών είναι απλώς να μην μπαίνουν πρόσφυγες στις επικράτειες των κρατών μελών με κάθε κόστος. Για τους παραπάνω λόγους, κρίσιμες διορθωτικές κινήσεις, δομικού τύπου είναι επιβεβλημένες, προκειμένου να προλάβουμε τα χειρότερα.